

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΑΤΣΟΥΡΑΚΗ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 18582/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

30 Ιουνίου 2005

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Πατσουράκη και λοιπών κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. TULKENS,

Κύριο P. LORENZEN,

Κυρία N. VAJIC,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές,*

και τον κύριο S. NIELSEN, *γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 9 Ιουνίου 2005,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 18582/03) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας από δεκαπέντε υπηκόους του Κράτους αυτού («οι προσφεύγουσες»), των οποίων τα ονόματα αναγράφονται στο συνημμένο παράρτημα και οι οποίες προσέφυγαν ενώπιον του Δικαστηρίου στις 27 Μαΐου 2003 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Οι προσφεύγουσες εκπροσωπούνται από τον κύριο Σ. Τζουβελόπουλο, τον κύριο Α. Μαθιουδάκη και την κυρία Δ. Τζουβελοπούλου, δικηγόρους του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Β. Κυριαζόπουλο,

σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Σ. Τρέκλη, πρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 31 Αυγούστου 2004, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενο το άρθρο 29 § 3 της Σύμβασης, απεφάσισε να αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Οι προσφεύγουσες είναι υπάλληλοι του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ).

5. Στις 20 Δεκεμβρίου 1991, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών μία αγωγή κατά του ΙΚΑ με την οποία ζητούσαν την καταδίκη του τελευταίου στην καταβολή ενός επιδόματος επί του μισθού τους, ύψους 24.030 δραχμών (70,52 ευρώ).

6. Στις 29 Δεκεμβρίου 1993, το δικαστήριο δέχθηκε την αγωγή των προσφευγουσών και καταδίκασε το ΙΚΑ να τους καταβάλει τα αιτηθέντα ποσά (απόφαση αριθ. 11637/1993).

7. Στις 20 Ιουνίου 1994, το ΙΚΑ άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής. Η συζήτηση ορίστηκε για τις 12 Σεπτεμβρίου 1996.

8. Στις 2 Δεκεμβρίου 1996, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση (απόφαση αριθ. 4909/1996).

9. Στις 9 Μαΐου 1997, το ΙΚΑ άσκησε αίτηση αναίρεσης. Η συζήτηση, η οποία αρχικά ορίστηκε για τις 28 Μαΐου 2001, αναβλήθηκε πολλές φορές.

10. Στη συνέχεια, το Ελληνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε τον νόμο 2721/1999, ο οποίος απέκλειε την αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για τις διαφορές που είχαν οικονομικό αντικείμενο κατώτερο των 500.000 δραχμών και διέταξε την κατάργηση οποιασδήποτε σχετικής δικαστικής διαδικασίας που τυχόν εκκρεμούσε ενώπιον του δικαστηρίου αυτού (άρθρο 36). Το άρθρο 52 §

2 του νόμου αυτού προέβλεπε εν τούτοις ότι τα πρόσωπα που είχαν ήδη ασκήσει αίτηση αναίρεσης διέθεταν μία προθεσμία εξήντα ημερών από τις 16 Σεπτεμβρίου 1999 (δηλαδή από την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου), για να υποστηρίξουν το γεγονός ότι η διαφορά είχε γι'αυτά σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις ικανές να δικαιολογήσουν την συνέχιση της διαδικασίας. Το ΙΚΑ άσκησε εκπρόθεσμα την δυνατότητα αυτή.

11. Στις 13 Μαΐου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας κήρυξε απαράδεκτο το αίτημα του ΙΚΑ για την συνέχιση της διαδικασίας και κήρυξε την κατάργηση της τελευταίας κατ'εφαρμογήν των διατάξεων του νόμου 2721/1999 (απόφαση αριθ. 1396/2002). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 3 Δεκεμβρίου 2002.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

12. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας, υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

13. Η Κυβέρνηση αντικρούει την θέση αυτή. Σημειώνει ότι τα ποσά που ζήτησαν οι προσφεύγουσες δεν ήταν πολύ σημαντικά και ότι, συνεπώς, η διαφορά δεν είχε μείζον ενδιαφέρον γι'αυτές. Προσθέτει ότι οι προσφεύγουσες δεν προσπάθησαν να επιταχύνουν την διαδικασία

και εκτιμά ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια αποφάνθηκαν μέσα σε λογικές προθεσμίες.

14. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 20 Δεκεμβρίου 1991, με την κατάθεση της αγωγής ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών, και περατώθηκε στις 13 Μαΐου 2002, με την πράξη αριθ. 3287/2000 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε επομένως δέκα χρόνια, τέσσερις μήνες και είκοσι τέσσερις ημέρες, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

15. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

16. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς των προσφευγόντων και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

17. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Frydlender*).

18. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή

επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του πάνω στο ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

19. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

20. Οι προσφεύγουσες αξιώνουν 651,12 ευρώ για την υλική βλάβη που υποστηρίζουν ότι υπέστησαν. Ζητούν επίσης 3.000 ευρώ η κάθε μία για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης τους.

21. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το Δικαστήριο πρέπει να απορρίψει το αίτημα αποζημίωσης της υλικής ζημίας. Ισχυρίζεται εξάλλου ότι το ποσό που ζητήθηκε για την υλική ζημία είναι υπερβολικό και ότι μία διαπίστωση παραβίασης θα συνιστούσε αφ'εαυτής επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Εναλλακτικά, εκτιμά ότι το επιδικαστέο για την αιτία αυτή ποσό δεν θα μπορούσε να υπερβεί τα 300 ευρώ.

22. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης στην οποία οδηγείται προκύπτει αποκλειστικά από την παραγνώριση του δικαιώματος των ενδιαφερομένων να δικαστεί η

υπόθεσή τους μέσα σε «λογική προθεσμία». Κάτω από τις συνθήκες αυτές, δεν βλέπει αιτιώδη συνάφεια μεταξύ της διαπιστωθείσας παραβίασης και οποιασδήποτε υλικής ζημίας την οποία φέρονται να υπέστησαν οι προσφεύγουσες. Συντρέχει επομένως λόγος να απορριφθεί το τμήμα αυτό των αξιώσεών τους (*Arpietto κατά Γαλλίας*, αριθ. 56927/00, § 21, 25 Φεβρουαρίου 2003).

23. Σε ό,τι αφορά την ηθική βλάβη, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προσφεύγουσες υπέστησαν μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 41 της Σύμβασης, τους επιδικάζει από κοινού 22.500 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο.

B. Εξοδα και δικαστική δαπάνη

24. Οι προσφεύγουσες αξιώνουν 2.000 ευρώ η καθεμιά για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζουν κανένα τιμολόγιο ή απόδειξη αμοιβής.

25. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι οι αξιώσεις των προσφευγουσών για την αιτία αυτή είναι αόριστες και αδικαιολόγητες.

26. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας και της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

27. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι αξιώσεις των προσφευγουσών για την αιτία αυτή ούτε αναλύονται ούτε συνοδεύονται από τα απαραίτητα παραστατικά. Πρέπει επομένως να απορριφθεί το αίτημά τους αυτό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

28. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.

2. *Αποφαίνεται ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

3. *Αποφαίνεται ότι*

α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει από κοινού στις προσφεύγουσες, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 22.500 (είκοσι δύο χιλιάδες πεντακόσια) ευρώ για την ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο,

β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης αποζημίωσης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 30 Ιουνίου 2005 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Πρόεδρος

Κατάλογος των προσφευγόντων

1. Δήμητρα ΠΑΤΣΟΥΡΑΚΗ
2. Νικολέτα ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΟΥΛΓΑΡΗ
3. Αθηνά ΜΕΡΑΚΟΥ-ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΟΥ
4. Μαρία ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
5. Βασιλική ΤΣΑΚΑΛΟΥ
6. Μαρία ΡΟΥΣΙΩΤΗ
7. Μαρία ΜΠΟΥΛΟΥΓΑΡΗ
8. Ευτυχία ΚΟΝΤΑΞΗ
9. Ελένη ΚΑΚΑΦΩΝΗ
10. Παναγιώτα ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
11. Ιωάννα ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
12. Βασιλική ΝΤΑΛΙΑΝΗ
13. Ελένη ΝΤΟΥΠΗ-ΜΙΧΑΛΗ
14. Παγώνα ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
15. Κανέλλα ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ